

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κινέζικα κουτιά: κουτιά τοποθετημένα το ένα μέσα στο άλλο. Όταν ανοίγεις το ένα, βρίσκεις ένα μικρότερο κλειστό. Κατ' επέκταση, άλυτο μυστήριο.

Το 1989 η εγκληματικότητα στη Νέα Υόρκη έφτασε σε τέτοια ύψη, ώστε φαινόταν πως τίποτα δεν μπορούσε να τη χειροτερέψει.

Την επόμενη χρονιά όλα χειροτέρεψαν. Και παρόλο που, όπως θα έλεγε ο απρόθυμος ήρωας αυτής της ιστορίας, ιδιωτικός ντετέκτιβ Στούαρτ Μαλόουν, η πόλη παρέμενε «ψύχραιμη και δροσερή σαν τ' αγγούρια», τρέκλιζε και παραπατούσε. Επιπλέον, είχε χρεοκοπήσει.

Τον Νοέμβριο του 1989 εξελέγη ο πρώτος μαύρος δήμαρχος στην ιστορία, ο οποίος δέχτηκε τον Εντ Κοτς· ο Κοτς έχασε το χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος και στη συνέχεια ο Ντέιβιντ Ντίνκινς νίκησε με ελάχιστη διαφορά τον Ρεπουμπλικάνο υποψήφιο Ρούντολφ Τζουλιάνι, που ήταν τότε σαράντα

πέντε ετών και έτρεφε τις μεγαλύτερες φιλοδοξίες που μπορεί να τρέφει άνθρωπος.

Ο δήμαρχος Ντίνκινς αποδείχτηκε πικρή απογοήτευση, αν και έκανε φιλότιμες προσπάθειες να επιβάλει, ηπίως, ευνομία και ευταξία, υιοθετώντας μια στρατηγική διάσωσης της πόλης την οποία στη συνέχεια κληρονόμησε και οικειοποιήθηκε αναισχυντα ο Τζουλιάνι. Ο Τζουλιάνι παραμόνευε για να γίνει ο σκηπτύχος άρχοντας της Νέας Υόρκης: οι σκληρές αστυνομικές του μέθοδοι θεωρήθηκαν απαραίτητες για την «πάταξη» του εγκλήματος και την εκκαθάριση από την ανθρώπινη και μη ανθρώπινη σαβούρα. Η τακτική «ανοχή μηδέν» στην αντικοινωνική συμπεριφορά, μαζί με την αναδιάρθρωση, τον εκσυγχρονισμό και την εξυγίανση της αστυνομίας, καθώς και η ευνοϊκή οικονομική συγκυρία συνέβαλαν πράγματι στον καλλωπισμό της Νέας Υόρκης· αν αυτός ήταν ο στόχος του Ρούντι Τζουλιάνι, τον πέτυχε. Ή ο στόχος επετεύχθη από μόνος του.

Ωστόσο, προτού το αμφιλεγόμενο σχέδιό του με το σπουδαιοφανές όνομα Compstat αποδώσει καρπούς, (γύρω στο 1994) η πόλη γνώρισε την επιδημία του κρακ και τη δραματική καταστροφή των λαϊκών συνοικιών, που ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα έμοιαζαν βομβαρδισμένες. «Το κρακ σαπίζει το

μυαλό» διατείνονταν, δικαίως, οι σταυροφόροι της εκστρατείας κατά των ναρκωτικών, αλλά ο ντετέκτιβ Στούαρτ Μαλόουν θα πρόσθετε: «αν υπάρχει μυαλό»· προφανώς, το μυαλό έλειπε.

Το καλοκαίρι του '89 ήταν παραγμένο· άλλωστε από κανένα καλοκαίρι στη Νέα Υόρκη δεν έλειπαν οι ταραχές· κι όλες οι εποχές του χρόνου ήταν ταραγμένες. Τον Αύγουστο—λίγους μήνες προτού αρχίσει η ιστορία που αφηγείται αυτό το βιβλίο—ομάδα λευκών νεαρών επιτέθηκε εναντίον τεσσάρων μαύρων που πήγαιναν σε μια μάντρα στο Μπένσονχερστ του Μπρούκλιν για να δουν, με την πρόθεση να αγοράσουν, ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο. Ο δεκαεξάχρονος Γιούσεφ Χώκινς πυροβολήθηκε στο κεφάλι και στις 26 του μηνός ο αιδεσιμώτατος Αλ Σάρπτον—μαύρος δημαγωγός και σόουμαν—ηγγήθηκε πορείας μαύρων νεαρών στους δρόμους του Μπένσονχερστ, ενώ νεαροί λευκοί στέκονταν στα πεζοδρόμια πετώντας τους πεπόνια. Ο Σάρπτον θεώρησε τη διαδήλωση αποκλειστικά δική του υπόθεση, αρνούμενος να συνεργαστεί με άλλους παράγοντες της κοινότητας και αποδεικνύοντας—πάλι—ότι οι μαύροι δεν είχαν άξιους ηγέτες. Ή ότι είχαν τους ηγέτες που τους άξιζαν.

Δυο εβδομάδες αργότερα, επτά μέλη της

οργάνωσης ACT-UP διέκοψαν συνεδρίαση του χρηματιστηρίου διαμαρτυρόμενα ότι οι μεγάλες φαρμακευτικές εταιρείες δεν επένδυναν για την έρευνα και τη θεραπεία του έιτς, ότι άφηναν τον κόσμο να ψοφάει σαν τα σκυλιά. Πράγματι, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του ενενήντα οι δρόμοι της Νέας Υόρκης ρυπαίνονταν από σκελεθρωμένους άστεγους με τα χαρακτηριστικά αιματώματα, τις εκχυμώσεις και τους μώλωπες από τις ενέσεις. Το έιτς πήρε ενδημικές διαστάσεις, αλλά όταν φάνηκε ότι κανείς—ακόμα και οι εύποροι, ευυπόληπτοι πολίτες—δεν ήταν εξαιρέσιμος («Όταν βρέχει, όλοι βρέχονται», έλεγε ο Κι Γιανγκ, που πουλούσε κινέζικα βότανα στην Τσάινατάουν), η στάση των φαρμακευτικών εταιρειών άλλαξε: ο έλεγχος, αν όχι η θεραπεία, του έιτς, συνέπεσε με τον έλεγχο, αν όχι τη θεραπεία, της βίας στους δρόμους.

Μαζί με τη Νέα Υόρκη κλυδωνιζόταν και ο ιδιωτικός ντετέκτιβ Στούαρτ Μαλόουν, που την παρατηρούσε από το παράθυρο του γραφείου του στην Τσάινατάουν και από τις σκάλες υπηρεσίας του μικρού του διαμερίσματος στην περιοχή της Κρεαταγοράς. Ωστόσο, ο Μαλόουν παρέμενε αμέτοχος: δεν πίστευε σε τίποτα, ούτε προσδοκούσε τίποτα, αν και καμιά φορά βαυκαλιζόταν: ίσως η Άλισον να επέστρε-

φε κοντά του μετανιωμένη: το μόνο που τον ενδιέφερε πραγματικά ήταν να εξασφαλίσει μια νύχτα ήσυχου ύπνου: έπασχε από αϋπνίες και υπέφερε από μερικές αλγινές αναμνήσεις.

Γύρω του, στη γειτονιά του και στο μπαρ όπου έπινε παχύρρευστους καφέδες χωρίς ζάχαρη, επικρατούσε νευρικότητα. Στο 5ο αστυνομικό τμήμα της Τσάινατάουν, όπως και στο 41ο του Νότιου Μπρονξ και στα τρία τμήματα του κεντρικού Χάρλεμ επικρατούσε μεγαλύτερη νευρικότητα απ' ό,τι αλλού: ήταν μια ζοφερή περίοδος που είχε παρατραβήξει: οι αστυνομικοί, όταν δεν έχαφταν μύγες, κατέφευγαν στα μέντιουμ και στις χαρτορίχτρες για να εντοπίσουν και να συλλάβουν τους εγκληματίες. Παρ' όλ' αυτά, πιτσιρίκια εξαφανίζονταν μυστηριωδώς από την παιδική χαρά της λεωφόρου Λένοξ, οι έμποροι όπλων ψάρευαν πελάτες στα σχολεία κι ένας στους τρεις δολοφόνους παρέμενε ασύλληπτος.

Στις 10 Δεκεμβρίου του 1989, 4.500 άτομα συνέρρευσαν στην εκκλησία του Αγίου Πατρικίου στην Πέμπτη Λεωφόρο, διακόπτοντας το κήρυγμα του Τζον Κάρντιναλ Ο'Κόννορ, που άφριζε κατά των εκτρώσεων και της μεικτής εκπαίδευσης. Η αστυνομία συνέλαβε 111 άτομα, 43 από τα οποία ανήκαν στο εκκλησίασμα. Ό,τι είχε κατακτηθεί έμελλε να κινδυ-

νεύσει· η Νέα Υόρκη έπεφτε στα χέρια των τρελών του θεού και των εργολάβων οικοδομών που ανασκουμπώθηκαν για να την ευπρεπίσουν.

Τον Μάιο του 1989 βγήκε εκτός λειτουργίας το τελευταίο τρένο που ήταν ζωγραφισμένο με γκραφίτι. Η πόλη της Νέας Υόρκης είχε ήδη πληρώσει 250 εκατομμύρια δολάρια για να καθαρίσει τον υπόγειο από τα έργα των tag-artists, οι οποίοι, στα μάτια των περισσότερων Νεοϋορκέζων, ήταν απλώς βάνδαλοι. Οι βανδαλισμοί συνεχίστηκαν: μέσα στη χρονιά, 5.800 βαγόνια χαράχτηκαν με κλειδιά, ξυράφια και σουγιάδες, τζάμια θρυμματίστηκαν, καθίσματα ξεχαρβαλώθηκαν.

Ο Στούαρτ Μαλόουν και η βοηθός του Ντίνι Λαμούρ περνούσαν μεγάλο μέρος της καθημερινότητάς τους σ' αυτόν τον υποχθόνιο κόσμο, δίπλα κι απέναντι στα ξωτικά της Νέας Υόρκης: σε μέλη συμμοριών με φραουλί μαλλιά και φρύδια σαν τόξα, ράπερς με θεόρατα CD players και πολύτεχνες ανύπαντρες μητέρες που ζούσαν, κουτσά-στραβά, από τα επιδόματα της Πρόνοιας.

Το 1989 πάνω από εξήντα άστεγοι πάγωσαν ή πέθαναν από αλκοολισμό στις αποβάθρες του υπόγειου· όσο για τον συνολικό πληθυσμό των αστέγων, αποτελούσε μόνιμη αι-

τία διαπληκτισμών ανάμεσα στις αρχές και τις οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το σίγουρο είναι ότι από τον Μάρτιο μέχρι το τέλος της χρονιάς οι άστεγοι που κατέφευγαν κάθε νύχτα στα άσυλα αυξήθηκαν κατά 25.000. Πάντως οι περισσότεροι απ' αυτούς προτιμούσαν να κοιμούνται στις εισόδους των κτιρίων και πάνω στις σχάρες του υπόγειου. Εκτός αν οι νύχτες παραήταν παγερές· πολλές απ' αυτές ήταν: τον χειμώνα του '89 και του '90 η θερμοκρασία έπεσε στους -20 βαθμούς Φαρενάιτ.

Ενώ τα βίαια εγκλήματα—φόνοι, βιασμοί, ακρωτηριασμοί—έφτασαν σε αριθμό ρεκόρ, στο κεντρικό Μανχάτταν 29 αστυνομικοί με πολιτικά περιπολούσαν μια περιοχή πενήντα οικοδομικών τετραγώνων γύρω από τον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό και το Μπράιαντ Παρκ κυνηγώντας πορτοφολάδες. Κι ενώ η αστυνομία καταδίωκε, με ανεξήγητη λύσσα, τους πορτοφολάδες, στις 19 Απριλίου μια 29χρονη χρηματίστρια που έκανε τζόγκινγκ στο Σέντραλ Παρκ κακοποιήθηκε και διάστηκε κατ' εξακολούθηση. Οι αρχές απηύθυναν, κάπως πρόχειρα, κατηγορίες εναντίον μιας συμμορίας μαύρων και ισπανόφωνων εφήβων. (Δώδεκα χρόνια αργότερα, απεδείχθη ότι επρόκειτο για γκάφα.) Εκτός από προχειρότητες και γκάφες, η

αστυνομία της Νέας Υόρκης κατηγορήθηκε ότι έκανε τα στραβά μάτια όταν μαύροι και ισπανόφωνοι σκοτώνονταν μεταξύ τους χωρίς να εμπλέκονται λευκοί.

Στις 2 Δεκεμβρίου του 1989 ο Αρνούλφο Γουίλλιαμς Τζούνιορ δολοφονήθηκε ενώ επιχειρούσε να προστατέψει τον μικρότερο αδελφό του από ένοπλη συμμορία σε στάση λεωφορείου στο Κουήνς. Η κωλυσιεργία της αστυνομίας ήταν σχεδόν σκανδαλώδης· ωστόσο, κανείς δεν διαμαρτυρήθηκε· ούτε καν οι λαοπλόανοι μαύροι ηγέτες.

Στην παλιά γειτονιά του Στούαρτ Μαλόουν, στα δυτικά της πόλης, τον Μάιο του 1990 εγκαινιάστηκε ένας καινούργιος ουρανοξύστης. Στο τετράγωνο ανάμεσα στην Όγδοη και την Ένατη Λεωφόρο—μεταξύ 49ης και 50ής οδού, όπου για πάνω από είκοσι χρόνια υπήρχε ένα πάρκινγκ—υψώθηκε κτίριο πενήντα ορόφων που κατέληγε σε κορυφή σχήματος πυραμίδας. Έτσι, η Κουζίνα της Κόλασης, μια παλιά, φτωχική συνοικία στα δυτικά, στην οποία οι γιάπικς αναφέρονταν ως «Κλίντον» από το όνομα ενός πρώην κυβερνήτη που δεν θυμόταν κανείς, απέκτησε μια στέγη από σμάλτο μ' έναν φάρο ως ακρώρεια. Η Κουζίνα παραδόθηκε στους επιχειρηματίες και στους μεσίτες. Χέρια πάνω απ' την πόλη. Αναβάθμιση,

ανακαίνιση, απολύμανση, επιχείρηση σκούπα.

Η πολεοδομική αναβάθμιση δεν είχε άμεση επίδραση στην εγκληματικότητα (σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις είχε μακροπρόθεσμη, αλλά το 1990 ήταν ακόμα αμφίβολη), όπως δεν είχε και ο διορισμός του Τζόζεφ Α. Φερνάντες στη θέση του επιθεωρητή μέσης εκπαίδευσης: ο νεοδιορισθείς Φερνάντες βρέθηκε μπροστά σε ιλιγγιώδη ποσοστά απόβλητων, ανήλικων παραβατών, δεκατετράχρονων εγκύων και μαθητών που έπαιζαν με όπλα· όσο για το επίπεδο στην ορθογραφία και στα μαθηματικά, κατρακυλούσε κάτω από εκείνο των σχολείων στις τριτοκοσμικές χώρες. Αλλά ο Στούαρτ Μαλόουν, που δεν εντυπωσιαζόταν εύκολα, το έβρισκε μάλλον φυσικό: «Η νεανική ηλικία είναι η εποχή των μεγάλων ναυαγίων», σκεφτόταν. Έτσι, μετά από τέσσερις εποχές, αποφάσισε πως ήταν πια πολύ μεγάλος για να υποφέρει.

Ο Μάρτιος του 1990 ήταν κακός μήνας. Ο δολοφόνος κατά συρροή που έγινε γνωστός ως Φονιάς του Ζωδιακού Κύκλου επιτέθηκε στο πρώτο του θύμα στο Μπρούκλιν· μέχρι το 1993 ο Χεριμπέρτο Σέντα σκότωσε τρία άτομα και τραυμάτισε άλλα πέντε. Τον ίδιο εκείνο μήνα, ένα νάιτ κλαμπ στο Μπρονξ έγινε στάχτη με αποτέλεσμα 87 νεκρούς. Η επί-

σημη αιτία: η κοπέλα του βεστιαρίου αρνήθηκε τις προτάσεις Κουβανού πελάτη κι εκείνος έβαλε φωτιά στο κτίριο. Το γεγονός δεν ήταν ικανό να εντυπωσιάσει πια κανέναν: το 1990 σημειώθηκαν 2.262 ανθρωποκτονίες.

Στο μεταξύ, το FBI κατάφερε να συλλάβει τον αρχιμαφιόζο Τζον Γκόττι μαζί με τρία τσιράκια που ανήκαν στην εγκληματική Οικογένεια Γκαμπίνο. Η σύλληψη έγινε στις 11 Δεκεμβρίου 1990 στη Λέσχη Ρείβνάιτ στην οδό Μέλμπερρυ, κοντά στο γραφείο του Μαλόουν κι ακόμα πιο κοντά στο μαγαζί του Κι Γιανγκ, απ' όπου ο Μαλόουν και η Ντήνι αγόραζαν θεραπευτικά βότανα. Ήδη από τη δεκαετία του εξήντα η Τσάινατάουν ήταν ένας κλειστός κόσμος που συνόρευε με τη Λιτλ Ίταλυ —την οποία ροκάνιζε σιγά-σιγά— και όπου επικρατούσαν οι νόμοι της μαφίας σε κινέζικη εκδοχή: εκβιαστική απόσπαση χρημάτων για «προστασία», όρκοι σιωπής, πισώπλατα μαχαιρώματα και έμμονες ιδέες για τον σεβασμό, την υπόληψη και την οικογένεια. Όπως γκρίνιαζε ο αστυνόμος Ο' Χάρα, «οι Κινέζοι μάς έχουν πετάξει την κινεζίλα στη μούρη σαν σάπιο ψάρι»· ενώ, από την άλλη πλευρά, ο Μαλόουν μελετούσε με περιέργεια, συνεπαρμένος σχεδόν —αν και όχι χωρίς αμφιβολίες— τον κομφουκιανισμό της καθημερινής ζωής και τις δοξασίες περί ζωδίων και φενγκ σουί.

Την ημέρα που ο Μαλόουν περίμενε να νυχτώσει για να δει την πανσέληνο, ο Γκόττι κατηγορήθηκε για παρανομίες στα τυχερά παιχνίδια, για απάτες στο χρηματιστήριο, τοκογλυφία, διαρπαγή χρημάτων και φοροδιαφυγή. (Στη διάρκεια της δίκης, στις κατηγορίες προστέθηκαν εμπορία ναρκωτικών, δωροληψίες, παρεμπόδιση της δικαιοσύνης, φόνοι.) Μια από τις πέντε μεγάλες οικογένειες της νεοϋορκέζικης μαφίας κινδύνευε να εξαρθρωθεί· μόνον η χήρα του Τσιρέλλι, πρώην μαφιόζου της Οικογένειας Γκαμπίνο, συνέχισε να μένει στο κτίριο όπου στεγαζόταν το κλαμπ Ρείβνάιτ. «Δεν έχω πού να πάω», είπε. «Είμαι γριά... κανείς δεν με θέλει...» Σύμφωνα με την απογραφή του 1990, στην πόλη της Νέας Υόρκης 350.000 άνθρωποι πάνω από 65 ετών ζούσαν μόνοι και κανείς δεν τους ήθελε.

Τον Φεβρουάριο του 1991 ξεκίνησε η Επιχείρηση Θύελλα της Ερήμου στο Ιράκ. Τον Αύγουστο, στη συνοικία Κράουν Χάιτς του Μπρούκλιν σημειώθηκαν αιματηρές συμπλοκές μεταξύ Εβραίων Χασιντίμ και νεαρών μαύρων. Αφορμή ήταν ένα αυτοκινητικό δυστύχημα με δράστη έναν Εβραίο και θύμα ένα μαύρο αγοράκι· είχε προηγηθεί η δολοφονία ενός ραβίνου, καθώς και εκείνη ενός εμπόρου της Τσάινατάουν από μέλη της συμμορίας «Γεννημένοι

Δολοφόνοι». Το θύμα —ο Κινέζος— συνεργαζόταν με την αστυνομία («Κίτρινος αρουραίος!» αναφώνησε στην περίπτωση αυτή ο αστυνόμος Ο'Χάρα), μολονότι οι Κινέζοι θεωρούν επονείδιστο το επάγγελμα του αστυνομικού. Το ίδιο εκείνο θράδυ, στο μαγαζί του, ο Κι Γιανγκ σιγοτραγουδούσε, καθισμένος ανάμεσα σε πομάδες, ξερούς βλαστούς και βάμματα, το «Βρέχει στα μπανανόφυλλα».

Λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, εκτελεστές δολοφόνησαν τον μαφιόζο Ροζάριο Ναστάζι σε εντευκτήριο στο Μπρούκλιν, καθώς και τον Βίνσεντ Φουζάρο τη στιγμή που κρεμούσε στην εξώπορτα του σπιτιού του το παραδοσιακό χριστουγεννιάτικο στεφάνι. Αυτή τη φορά επρόκειτο για μέλη της Οικογένειας Κολόμπο.

Ωστόσο, η μαφία αποδείχτηκε λερναία ύδρα. Οι γκάνγκστερς ξεγλιστρούσαν, κατά τα ειωθότα: αν και εφόσον συλλαμβάνονταν, τους τιμωρούσαν με γελοία πρόστιμα για παράνομο παρκάρισμα, παραβίαση του κόκκινου σηματοδότη ή επειδή είχαν φτύσει στο πεζοδρόμιο. Όσο για τη διαλεύκανση των εγκλημάτων που αντιμετώπιζε σ' αυτό το βιβλίο το 5ο αστυνομικό τμήμα της Τσάινατάουν, ο Μαλόουν και η Ντήνι —χώρια το 41ο τμήμα του Νότιου Μπρονξ, το γνωστό και ως Οχυρό Απάτσι—, αποδεικνύεται παιχνίδι με κινέζικα κουτιά.

Στη Νέα Υόρκη, οι τέσσερις εποχές του χρόνου διαδέχονται η μία την άλλη· ο πλανήτης γυρίζει αδιάκοπα, κι όπως λέει η Λι, μια Κινέζα που δουλεύει σε sex-shop, η Τσάινατάουν ανοίγει στις ραφές· ραγίζει και εκρήγνυται σαν βεγγαλικό. Στο μεταξύ, οι διώκτες του εγκλήματος αποδεικνύονται ανήμποροι και οι δολοφόνοι διολισθαίνουν στη χώρα των σκιών.